

Oog in oog met ons verleden.

Een kwartier voor aanvang van de plechtigheid betreed ik de Statenzaal van het Noord-Brabants Museum in Den Bosch en zoek ergens in het midden een plek. In het kadervan de huidige tentoonstelling 'Het gezicht van gestel. Gijzelaars van Beekvliet 1942-1944, geschilderd door Karel van Veen' zal mevrouw Yve de Vries straks haargelijksnamige boek presenteren. Ik wilde daarbij zijn. 's Morgens vroeg reisde ik naar Venlo om bij Margriet en Ferenc een foto te maken van het 'Beekvlietportret' van vader Gosker. Dat wilde helaas niet goed lukken, want er ligt een dikke laag nicotine over het schilderij en die was wél goed te zien. Ook maakte ik een foto van het origineel van de Stil Going Strong-tekening, die vader van zijn medegevangenen kreeg op 25 maart 1944, deduizendste dag van zijn gevangenschap.

Twee weken eerder bezochten Else en ik de tentoonstelling. Ik voelde mij overvallen dooreen vreemde ervaring van persoonlijke betrokkenheid die niet van mij uitging maar van de portretten die daar hingen en mij aankeken. Het was alsof ze tegen elkaar zeiden: 'Hé, kijk daar heb je een zoon van Gosker'. Dat was natuurlijk inbeelding, want ik ben van na de oorlog. Toch kon ik me niet aan de indruk onttrekken dat ze er plezier in hadden mij te zien. Van de weeromstuit mompelde ik: 'Zo, jullie zijndus de helden over wie mijn vader zich nog weleens schamper uitliet. Veel heeft hij niet over jullie vertelt. Eigenlijk helemaal niks, behalve dand dat jullie minder heldhaftig waren dan je later deed voorkomen'. Ik zag ze naar me kijken en voelde me klein worden. Niemand zei wat terug, maar ja, dat is niet zo verwonderlijk. Toch kroop ik in mijn schulp. Niet dat ik 'sorry' tegen ze zei, maar de vraag hoe laf of heldhaftig zij ware geweest, keerde als een boemerang naar mij terug. Hoe zou ik me dan gedragen hebben? Daar hoefde ik niet lang over na te denken. Ik herinner me maar al te goed hoe ik bij het lezen van 'Hitlers gewillige beulen' totaal overstuurd raakte. Hoe 'De nacht der Girondijnen' mij ontredde. En hoe onlangs het 'Verzameld werk' van Durlacher mij ervan overtuigde dat de hel op aarde geen sprookje is, en het leven erna evenmin. Dus mompelde ik toch maar: 'Sorry, had ik niet moeten zeggen, niet mógen zeggen!'

Opeens begon ik mij, voor het eerst in mijn leven, af te vragen of vader Gosker er niet beter aan gedaan had ons wél over zijn kampervaringen te vertellen. Ik heb altijd aangenomen dat hij het niet kon, zoals zovelen dat niet hebben gekund, en wie zal het ze kwalijk nemen? Een keer lichtte hij een puntje van de sluier op, maar dat was tegelijk het moment waarop ik me voornam hem er nooit meer naar te vragen. De ervaring oog in oog te staan met diegenen over wie vader zich nog wel eens schamper uitliet, zette mij aan het denken. En wat ik dacht is dit: Quod licet Iovi non licet bovi – vrijvertaald: wat de goden wordt gegund, is geen permissie voor een rund. Met anderewoorden: ik moet het oordeel van vader Gosker over zijn medegevangenen bij hém laten en het niet van hem overnemen als een bravoure verhaal dat ik wel even verder vertel. Maar één ding is zeker, tussen de 'Beekvlietportretten' van Karel van Veen zou het portret van vader Gosker niet misstaan, geschilderd als het is in precies dezelfde aardetinten als alle andere portretten.

Terwijl al deze gedachten door mij heengingen gebeurde er iets opmerkelijks in de zich langzaam vullende Statenzaal om mij heen. Voor mij stonden twee oudere heren in grijs zwarte pakken te delibereren. Een van hen keek daarbij voortdurend om zich heen en begroette handen schuddend

andere belangstellenden. Sommigen bleken familie vanhem, leeftijdsgenoten, nakomende generaties. Toen de rij voor mij vol was, nam de rest van de familie plaats achter mij. Kleinkinderen van de grijszwarte man? Ik hoorde hoe zeelkaar informeerden over het leven van de gijzelaars in Beekvliet. Na enige tijd geluisterde hebben naar de flarden van hun gesprekken, boog ik mij voorover naar de oudere heer, legde mijn rechterhand op zijn linker schouder en vroeg in welke familie ik terecht gekomen was. 'De familie Quarles', antwoordde hij. 'En wie bent u?' Ik noemde mijn naam, en zag hoe hij zijn rug rechte. 'Wie zegt u?' Nogmaals noemde ik mijn naam, iets nadrukkelijker dan de eerste keer. Met een snelle hoofdbeweging draaide hij zich om en keek mij aan. Komt u uit Apeldoorn? Bent u een kleinzoon van wethouder Gosker?' Terwijl ik het beaamde draaide hij zijn stoel bij en pakte mijn hand. 'Wat ben ik blij dat ik u hier ontmoet', en begon te vertellen. Hij werd onderbroken door de directeur van het Noord Brabants Museum die het woord nam en ons welkom heette.

Na de presentatie gaf de grijszwarte man zich aan mij te kennen als Cyp Quarles van Ufford, de zoon van de voormalige Apeldoornse burgemeester Carel Quarles van Ufford. De naam Gosker bracht een stroom herinneringen bij hem op gang. Staande met een glas witte wijn in de hand, vertelde hij met hoeveel achting er indertijd bij hem thuis over wethouder Gosker gesproken was. 'Een man met principes waarmee niet te spotten viel. En dan die tragische afloop aan het einde van de oorlog.' Ook vertelde hij over zijn vader hoe deze al in juni 1940 als burgemeester van Apeldoorn de laan uitgestuurd was, maar daags na de bevrijding feestelijk binnengehaald als de 'enige echte burgemeester'. Hoe zijn vader, en ook hijzelf als 15-jarige, kort na de bevrijding van Apeldoorn getroffen waren door de brute moord op wethouder Gosker. En met welke woorden David Gosker door zijn vader was herdacht in de gemeenteraad van Apeldoorn. Hij liet mij niet los voor ik hem mijn adres gegeven had. Met kampgenoten in Beekvliet.

Gelukkig had ik nog net even tijd om Joris Westerink en Yve de Vries aan te schieten. Joris als conservator aan het Noord-Brabants Museum verbonden en heeft de tentoonstelling ingericht. Hij is een studiegenoot van Reinier, de zoon van Niek en Fennie, die overigens sprekend op zijn opa lijkt. Ook vertelde Joris mij over plannen van de gemeente Sint-Michielsgestel om in de toekomst een permanente tentoonstelling over de gijzelaars van Gestel in te richten. Hij moedigde mij aan het portret van vader niet alleen schoon te laten maken, maar het ook net zo'n mooie lijst te geven als alle andere portretten. Verdere details zal ik jullie besparen. Ik ga eerst maar eens op onderzoek uithoeveel ons dat kosten gaat. Yve de Vries heb ik maar even gesproken. Zij had het veel tedruk met alle delibererende heren en dames, waartussen ik me net zo thuis voelde als ...vader Gosker zelf (vermoed ik).

Korte tijd later kreeg ik stapeltje brieven uit 1942 ter inzage van Cyp Quarles van Ufford, de zoon van de 'Heer en Vriend' Carel Quarles van Ufford, aan wie opa Gosker na zijn vrijlating een vijftal brieven schreef, omdat Carel nog altijd in kamp Beekvliet gevangen zat. Ik ben deze brieven momenteel aan het digitaliseren en overtypen zodat ze straks iets makkelijk leesbaar zijn.

Reinier Gosker De Wijk, 18 januari 2020